

NAGY KÉPES VILÁGTÖRTÉNET

ÁLDÁSSY ANTAL, BOROVSZKY SAMU, CSUDAY JENŐ
FOGARASSY ALBERT, GERÉB JÓZSEF, GOLDZICHER IGNÁCZ,
GYOMLAY GYULA, MIKA SÁNDOR, SCHÖNHERR GYULA
közreműködésével szerkeszti

MARCZALI HENRIK

Kiadják

FRANKLIN-TÁRSULAT
Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda
Budapesten

RÉVAI TESTVÉREK
Irodalmi Intézet Részvénytársaság
Budapesten

Elektronikus kiadás

ARCANUM ADATBÁZIS Kft.
MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR

TARTALOMJEGYZÉK

ISMERTETŐ TANÁCSOK A KÖNYV HASZNÁLATÁHOZ

Előszó a Világtörténethez

I. kötet <u>A kelet ókori népeinek története</u>	Az ókor i. k.
II. kötet <u>A görögök története</u>	ii. k.
III. kötet <u>A rómaiak története</u>	iii. k.
IV. kötet <u>A népvándorlás. Az iszlám</u>	A középkor i. r.
V. kötet <u>A hűbériség és a keresztes hadjáratok kora</u>	ii. r.
VI. kötet <u>A középkori intézmények bomlása és a renaissance</u>	iii. r.
VII. kötet <u>A reformatio kora</u>	Az újkor i. r.
VIII. kötet <u>Az ellenreformatio kora</u>	ii. r.
IX. kötet <u>Az absolutismus kora</u>	iii. r.
X. kötet <u>A forradalom és Napoleon kora</u>	A legújabb kor i. r.
XI. kötet <u>A reformok kora</u>	ii. r.
XII. kötet <u>Korunk állami és társadalmi alkotásai</u>	iii. r.

ISMERTETŐ

A századforduló előtti utolsó évtizedek könyvkiadásunk aranykorát jelentették. A millenárius fényében különösen sok és szép munka jelent meg. Elég csak utalni a máig alapműnek számító *Pallas Nagy Lexikon*ának grandiózus vállalkozására. A kor historizálásra különösen hajló lelkülete

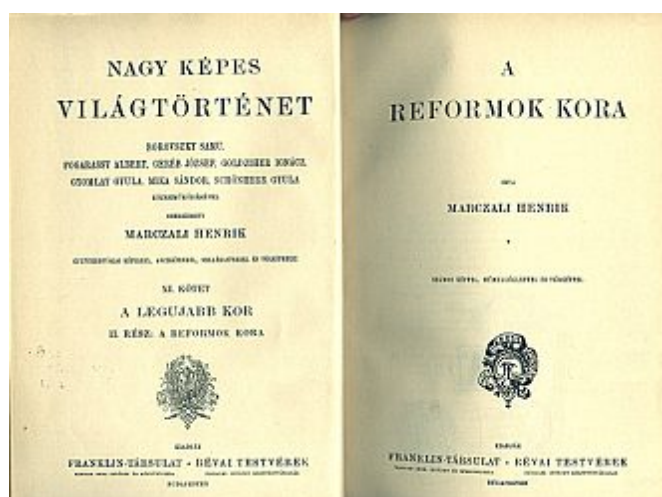
kiemelten kedvezett a történettudományi munkáknak, s a polgárosodó, erős vásárlórétegekkel rendelkező korabeli Magyarországon számítani lehetett a "művelt nagyközönség" érdeklődésére is.

Ezért volt magától értetődő, hogy a nagy sikerű, Szilágyi Sándor által szerkesztett *Magyar Nemzet története* mellé odakívánczik egy hasonló terjedelmű és kvalitású egyetemes történeti munka is. A vállalkozás méreteire jellemző, hogy a híres Franklinnak a másik nagy kiadóval, a nem kevésbé nevezetes Révai Testvérekkel kellett társulnia. A negyvenes évei elején járó **Marczali Henrik** megbízása a kortársak számára nem volt meglepetés. Az 1870-es években már készült egy 8 kötetes világtörténet, amelyben az ifjú tudós a reformációtól az 1830-as évekig tartó eseményeket maga írta meg, s nem kevés sikerrel. Külföldi tájékozottsága, szakirodalom ismerete s nem utolsósorban nyelvtudása (latinul, görögül, angolul, németül, franciául és olaszul is tudott) lehetővé tette, hogy a kortársi francia, angol, s német kollégák színvonalán dolgozhatott. Mindezek után

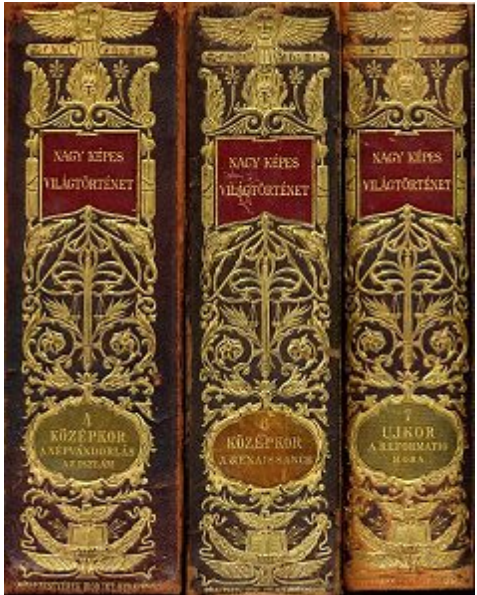
természetes, hogy a teljes 12 kötetes sorozat szerkesztése mellett vállalkozott arra is, hogy maga írja meg az utolsó hat kötetet. A **Nagy Képes Világtörténet** rekordidő alatt készült el (1898 és 1905 között jelent meg a teljes sorozat), s olyan ismert tudósok vettek részt a munkában, mint pl. a megyetörténeti sorozatáról híres *Borovszky Samu*, vagy a világhírű iszlámkutató *Goldziher Ignác*.

Bár a korabeli könyvkiadás minden attrakcióját felvonultató tucatnyi kötet a polgári nagyközönséget megcélzó népszerű szakmunkának készült, utólag kiderült, hogy történettudományi szempontból is klasszikust sikerült létrehozni. Elvileg egy ilyen munkához elegendő a kortársi feldolgozások alapos ismerete, s a tulajdonképpeni művelet kompiláció, jobb esetben szintézis útján jön létre. A Nagy Képes Világtörténet ennél sokkal távolabb jutott. Egészében is, de különösen a kitűnő Marczali által írott új- és legújabbkori részben alapszintű forráskutatásokra épül az anyag. A kötetek lábjegyzet anyaga is jelzi, s a figyelmes olvasó is lépten-nyomon tapasztalja, hogy elképesztő mennyiségű krónika idézet, levélrészlet, majd később emlékiratok és a sajtó felhasználása is mutatják az alapos kutatómunkát. Marczali elfogultság nélkül dolgozott, a számára idegen szemléletű munkákat is kézbe vette, így objektív ismertetőt kapunk a németországi szociáldemokrácia kezdeteiről csakúgy, mint Marx tevékenységéről. Mindent egybevetve megállapítható, hogy a vállalkozás elérte, sőt az utolsó kötetekben meg is haladta a korabeli történettudomány nyugat-európai átlagát.

A könyv azonban nem csupán szemléletében volt korszerű, hanem nagyszerűvé és máig kikerülhetetlen kézikönyvvé teszi a hatalmas anyag, amit feldolgoz. Ne feledjük, hogy a pozitivisták iskola hatása még igen erős, így az előforduló személyek, földrajzi nevek, események soha nem látott mennyiségben kavarnak.

Különösen izgalmassá teszi a kézikönyvet az, hogy a magyar történelmet is beágyazták a szerzők, mégpedig addig szinte sehol nem látott szinkronitásban az európai eseményekkel. Így nem csupán egy nagyszerű világtörténelmi összefoglalót kapott a korabeli olvasó, hanem (néhány kötetben csaknem $\frac{1}{3}$ terjedelemben!) a nemzeti történelmet is ismerteti a sorozat, mégpedig több helyen jelentősen meghaladva az említett Szilágyi-féle összefoglaló színvonalát.

A 12 kötet méltán kapta tehát a **"nagy"** jelzőt, hiszen mind terjedelmében, mind anyaggazdaságában rászolgált erre. Még ennél is jobban igaz volt a másik, a **"képes"** jelző. A csaknem 8.000 oldalas munka kb. 2.000 szövegekőzti ábrát, metszetet tartalmaz, mintegy 500 egész oldalas és 250 több oldalas műmelléklettel együtt. Ehhez jön még a több tucat színes melléklet és jó minőségű színes térképvázlat. Különösen izgalmas, hogy igen sok történeti forrás hasonmása is bekerült az anyagba, így "kézbevehetünk" pl. egy-egy Napóleon-levelet, egy múlt századi újság vezércikkét vagy akár egy korabeli röplapot.

Miért vonzó ma is a Marczali-féle világtörténet? A felsoroltak után könnyű a válasz: a szerzőknek és a szerkesztőknek sikerült olyan korszerű szemléletű munkát alkotni, amely lényeges irányait tekintve ma sem avult el. Nyilvánvaló persze, hogy nem lehet számon kérni a mai kor történész-eszköztárát és az azóta fontosabbá váló

szakterületeket. Így a mai arányokhoz képest alig van gazdaságtörténet, s a társadalomtörténeti rész is nagyon elnagyolt. A klasszikus eseménytörténet, a politikatörténet viszont erőteljesebb is talán, mint a mai összefoglalókban. *Nincs olyan személy, évszám, hely vagy történés, amit nem lelhetünk föl a Világtörténetben.* Különös vonzerő a gazdag adattartalom is. A századvég precíz mesterei nagy műgonddal ügyeltek a részletekre is.

Kokas Károly

TANÁCSOK A KÖNYV HASZNÁLATÁHOZ

1. A kézikönyv több, mint 100 éves, így a múlt század végének felel meg az ismeretanyaga. Vegyük figyelembe, hogy különösen az őskort, de az ókort illetően is erősen átalakult tudásanyagunk.

2. A 12 kötet időrendben haladó narratív előadást követ, s keveredik az egyetemes történeti és a hazai történelemről szóló mondanivaló.

3. A kézikönyv írásmódja régies olykor, s figyelni kell a görögös vagy latinos írásmódra is. (Pl. Cleopatra és nem Kleopátra stb.)

Nagy Képes Világtörténet